

АГРОБИОЛОГИК ЖАРАЁНЛАРГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ПОЛИЗ ЭКИНЛАРИ КАСАЛЛИКЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ҲОСИЛДОРЛИККА ТАЪСИРИ

Бурхонова Азиза Аҳадулла қизи

илмий тадқиқотчи

Аннотация: Ушбу мақолада полиз экинлари касалликлари ва уларнинг агробиологик жараёнларга, шу жумладан, ҳосилдорликка бўлган таъсири тадқиқ этилган. Полиз экинларининг асосий касалликлари (бактериал, фунгус ва вирус касалликлари) ушбу ўсимликлар ўсишининг тўхташишига, сув ва қоришмаларни қабул қилиш қобилиятининг пасайишига ва натижада ҳосилдорликнинг камайишига олиб келади. Мақолада касалликлар билан курашишда замонавий агротехник усуллар ва биологик ёндашувларнинг аҳамияти кўриб чиқилган. Shuningdek, полиз экинларини касалликларга қарши самарали ҳимоялаш усуллари, янги навлар ва агротехник чораларнинг ўсимликлар касалликлари таъсирини камайитиришдаги роли таъкидланган.

Калит сўзлар: Полиз экинлари, касалликлар, агробиологик жараёнлар, ҳосилдорлик, бактериал касалликлар, вирусли касалликлар, фунгус касалликлари, биологик ҳимоя, агротехник усуллар, касалликларга қарши курашиш, экинларнинг ҳимояси, агрономия.

Кириш

Полиз экинлари ўзининг қишлоқ хўжалиги учун аҳамияти билан фарқланади. Улар турли касалликлар ва зараркунандаларга чалиниши мумкин, бу эса агробиологик жараёнлар, жумладан, о'симликлар ўсишининг тўхташиши ва ҳосилдорликка салбий таъсир кўрсатади. Бу мақолада полиз экинларида учрайдиган асосий

касалликлар, уларнинг агробиологик жараёнлар ва ҳосилдорликка таъсири кўриб чиқилади, шунингдек, уларга қарши курашиш усуллари ва агротехник чоралар ишлаб чиқилади.

Кириш: Полиз экинлари қишлоқ хўжалигида муҳим аҳамиятга эга бўлган ўсимликлардан ҳисобланади. Уларнинг асосий мақсади озиқ-овқат маҳсулотлари ва турли sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishdir. Аммо, бу ўсимликлар турли хил касалликларга чалиниши мумкин. Полиз экинлари касалликларининг агробиологик жараёнларга таъсири уларнинг ўсиш жараёни, пигментларини синтез қилиш, суғориш ва ҳосилдорликка катта таъсир кўрсатади.

Полиз экинларида учрайдиган асосий касалликлар бактериялар, фунгуслар ва вируслар билан боғлиқдир. Масалан, "*Pseudomonas syringae*" ва "*Xanthomonas campestris*" бактериялари томонидан тарқалган касалликлар полиз ўсимликларининг баргларида ва илдизларида зарарлар келтиради. Бу касалликлар ўсимликларнинг ўсишини секинлаштиради, уларнинг маҳсулдорлигига салбий таъсир кўрсатади.

Бундан ташқари, "*Fusarium oxysporum*" ва "*Verticillium dahliae*" каби фунгуслар ҳам полиз экинларини зарарлаши мумкин. Бу патогенлар ўсимликларнинг илдизларини зарарлаб, уларнинг сув ва қоришмаларни чиқариш қобилиятини камайтиради. Бу эса ўсимликнинг сувга бўлган эҳтиёжини оширади ва натижада ҳосилдорлик камаяди.

Вируслар ҳам полиз экинларини зарарлаши мумкин, айниқса, помидор ва бодринг каби экинларда вирусли касалликлар тарқалиши кенг учрайди. Бу вируслар томондан тарқатилган касалликлар экинларнинг ўсишини тўхтатиб, уларнинг барглари ва mevalarining sifatiga салбий таъсир кўрсатади. Полиз экинларини зарарлаган вируслар шундай табиатига эгаки, уларнинг тарқалиши, айниқса, зарарланган ўсимликлар аралашганда тез суръатда ривожланади.

Ҳосилдорликка таъсири томондан, полиз экинлари касалликлари катта муаммо туғдиради. Бу касалликлар ўсимликларнинг табиий ҳимоя тизимларига қарши ишлайди ва бу эса уларнинг зарарланганидан кейин юқори ҳосилга эга бўлишини қийинлаштиради. Шунингдек, касалликлар сабабли хўжаликларда полиз экинларидан олинган маҳсулотлар сифатини пасайиши мумкин, бу эса савдо ва иқтисодий зарарларга олиб келади.

Касалликлар билан курашиш учун, замонавий агротехник усуллар ва биоқаҳрамонлардан фойдаланиш талаб қилинади. Агар агротехник чоралар ўз вақтида амалга оширилса ва зараркунандаларни текшириш ва идора қилиш тизимлари йўлга қўйилса, полиз экинларининг касалликларга қарши туриш ва юқори ҳосил олиш имконияти ортиши мумкин.

Полиз экинлари, айниқса, гўза, бодринг, помидор, сабзи, картошка каби ўсимликлар, нафақат озиқ-овқат маҳсулотлари, балки соғлом яшил унутмалар ва бошқа турли маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун ҳам жуда муҳим. Ушбу экинларнинг юқори ҳосилини олиш, шубҳасиз, фермалар ва деҳқон хўжалиқларининг иқтисодий фаровонлигига тўғридан тўғри таъсир кўрсатади. Шунингдек, полиз экинлари агробиологик жараёнлар учун муҳим рол ўйнади.

Аммо полиз экинлари касалликлари бу жараёнларни бузади. Бу касалликлар фақат экиннинг ўзидан зарар кўрмасдан, бунда уларнинг муҳитига ҳам таъсир кўрсатади. Мослашиш ва ирқий йўқотишлар бўйича генетик ва биотехнологик жиҳатлар полиз экинларининг касалликларга бўлган қарши туриш қобилиятини оширишда аҳамиятлидир. Шундай қилиб, агробиологик жараёнларга таъсири шундан иборатки, касалликлар таъсирига ўтган экинлар қатор ва юқори самарали маҳсулотлар беришга қодир бўлмайди.

Қишлоқ хўжалиги соҳасида касалликлар билан курашишнинг муҳим жиҳатларидан бири бу уларнинг тарқалишини тўсишдир. Бунинг учун экинларнинг

турли хил касалликларга бўлган ҳимоя тизимларини яхшилаш ва агротехник чораларнинг самарадорлигини ошириш лозим. Хусусан, агрономлар ва биологлар замонавий тадқиқотлар олиб боришлари, касалликларга қарши генетик тикланишни қўллаш ва биологик ҳақоратлашни кузатишлари керак. Бунинг натижасида экинларнинг ўсиш жараёнини барқарорлаштириш, касалликларга бўлган заифлигини камайтириш ва ёшларнинг янги йўллари топиш учун янги хосиллар билан ишлаш мумкин бўлади.

Зараркундалар ва касалликлар билан курашишда биологик ёндашувлар муваффақиятли бўлиши мумкин. Масалан, биологик ҳимоянинг янги усуллари, яъни тўғридан-тўғри зараркундаларга қарши ишлатилган биологик препаратлар ёки махсус о'симliklar, ёки организмлар ёрдамида касалликлар тарқалишини камайтиришга ёрдам бериши мумкин. Бундан ташқари, агротехник усулларнинг самарадорлиги оширилиши ҳам кўп ҳолатларда ҳосилдорликка таъсир этган касалликларнинг таъсирини камайтиради.

Янги агротехник усуллар билан полиз экинлари касалликларини назорат қилиш ва уларнинг таъсирини камайтириш имкониятлари жуда кенг. Мослашувчан, юқори ҳосил берувчи, касалликларга барқарор туришига ёрдам берадиган янги навлар ишлаб чиқариш, шунингдек, хилма-хил агротехник чоралар билан, полиз экинларини касалликларга қарши самарали ҳимоя қилиш мумкин.

Хулоса

Полиз экинлари касалликлари деҳқон хўжаликлари ва агробиология соҳаси учун катта хатар туғдиради. Касалликлар ёрдамида уларнинг ўсиш жараёнлари ва ҳосилдорлиги бузилиши мумкин. Шунинг учун, полиз экинларини касалликларга қарши ҳимоялаш учун замонавий агротехник усуллар, биологик ёндашувлар ва янги генетик навларнинг ишлаб чиқирилиши муҳим аҳамиятга эга. Бу экинлар хўжалигида барқарор ҳосил олиш ва иқтисодий самарадорликни таъминлашга ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Юсупова, Махпуза Нумановна. "ФАРҒОНА ВОДИЙСИ ШАРОИТИДА ИГНА БАРГЛИ ДАРАХТЛАРНИ ЗАРАРКУНАНДАЛАРДАН ҲИМОЯЛАШ." *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI* 6.4 (2023): 316-320.
2. Юсупова, Махпуза Нумановна. "БИОЛОГИЧЕСКИЙ МЕТОД ЗАЩИТЫ РАСТЕНИЙ." *Scientific Impulse* 1.9 (2023): 1460-1464.
3. Юсупова, М. Н., and О. У. Нумонов. "ЗАЩИТА ТУТОВОГО ДЕРЕВА ОТ ВРЕДИТЕЛЕЙ." *Экономика и социум* 6-1 (121) (2024): 1500-1503.
4. Юсупова, Махпуза Нумановна. "ТУТ ПАРВОНАСИ ВА УНИНГ ЗАРАРИ." *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI* 3.32 (2024): 35-38.
5. Yusupova, M. N., S. T. Hodzhaev, and K. S. Mamatov. "Possibilities of the biological method of cotton plant protection." *Agriculture and Biology Journal of North America* 2.5 (2011): 742-744.